

ИЗТОЧНИЦИ НА ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ В БЪЛГАРИЯ

УВОД

След години на висок икономически растеж и създаването на работни места, свързани с догонване в равнището на доходи, българската икономика е навлязла трудни времена. Отчитайте кризата от 2008 г., БВП и доходите в България се сринаха през 2009 г. и последвалата рецесия бе съпроводена от огромни загуби на работни места, които до голяма степен елиминираха печалбите, наблюдавани по време на бума. Това в крайна сметка е довело до рязко увеличаване на безработицата, особено сред младите хора и по-ниско квалифицираните. Въпреки, че през последните 2 години се наблюдават някаква откъслечни признаци на възстановяване на икономиката, то общото икономическо подобрене е все още не достатъчно обосновано или по-скоро устойчиво. Ако приемем, че растежът на БВП достига 2 процента годишно, то ще отнеме повече от 10 години, за да се приведе безработицата на предкризисните нива от 5,6%.

Основното предизвикателство пред България е да се рестартира процеса на растеж и сближаване, за да се постигне напредък в доходите, спрямо тези от ЕС. Докато голямата глобална рецесия допринесе за забавяне на растежа на доходите в България – грубо казано, растежът в доходите е десет пъти по-нисък от този регистриран в бума, причинявайки разликата в доходите с ЕС да се разшири през 2011-шока изведе на преден план дългогодишни структурни проблеми на българския пазар. Благодарение на ниските нива на производителност, нивата на заплатите в България са сред най-ниските в Европа. Нещо повече, дори във времена на висок растеж, растеж се наблюдава в посока на нискоквалифицирани сектори, сектори с ниска стойност на услугите. Междувременно, сектори с голям потенциал за растеж имат проблем с намирането на квалифицирани работници, които да отговорят на техните нужди. В перспектива бързото застаряване на населението на България ще направи още по-важен въпроса за намиране на начини за повишаване на производителността на труда, ако високият растеж на БВП е от решаващо значение за създаването на работни места и за конвергенция на доходите в България.

1. Значение на растеж, воден от износа за България.

Стратегиите за растеж, основани на износа датират от 1950 и 1960г. Интересното е, че пионерите са били две страни с големи вътрешни пазари, но със силен индустриален сектор, Федерална република (Западна) Германия и Япония. В края на 60-те години и особено между 1970 г. и 1984 г., четири малки източноазиатски икономики, наречени "малките тигри" отмениха фокуса си върху вноса и вътрешния пазар и избраха за политика на износ (Република Корея, Хонг Конг, Сингапур и Тайван). Техният пример е последван от друга група от страни в региона, но вече с различна степен на успех (Малайзия, Тайланд, от една страна, и от Филипините и Индонезия, от друга). В наши дни, други страни от този регион, главно Виетнам, но и Камбоджа и Мианмар, опитват да повторят успеха на горепосочените азиатски страни. В Латинска Америка, традиционно се провежда политика на развитие на внос. Мексико бе сред първите страни, които отвориха пазара си предимно към инвеститори от САЩ, които се възползваха от разликите в заплатите за конкурентно производство за износ.

Макар, че високо развитите малки европейски икономики са базирали растежа за дълго време на отвореност на търговията и износа (от Бенелюкс, Швеция, Дания, Швейцария), Ирландия и Финландия - до голяма степен с различни индустриални структури, традиции и географски произход – станаха доста успешни в началото на 1990-те години. В политически разделена Европа и със силни връзки с бившия Съветски съюз, страните от Централна, Източна и Югоизточна Европа не са имали шанса да участват в международната политика на експортна ориентация. Разбира се, всички страни-членки на СИВ бяха основно зависими от бившия Съветски пазар, но функционирането на този пазар съществено се различава от този на глобалния (капиталистически) пазар. Ето защо, тяхната международна конкурентоспособност, решаващ фактор за успешен износ, не може да бъде измерена правилно. Последният и най-красноречив пример за успеха на стратегия за растеж, ориентирана към износа, е този на Китай през последните две десетилетия. Всъщност, през 2009 г. Китай стана най-големият износител в света, изпреварвайки Германия и САЩ. Това явление е уникално, ако вземем предвид, че на пръв поглед, логично, всички други по-слабо развитите страни с потенциално големи вътрешни пазари, са се съсредоточили върху растеж на вътрешното